

Підсумовуючи, зазначимо, що на початку 1930-х років переселення євреїв у республіканський колонізаційний фонд не було масовим, оскільки земельні ресурси Півдня УСРР були фактично вичерпані. До того ж, розгортання суцільної колективізації розв'язало проблему безземелля селян. На перший план у проведенні переселенських заходів українським ТЗЕТом вийшло переселення до Біробіджану великими групами для створення там великих колгоспів.

Переселення від початку до кінця проводилося під керівництвом державних органів: заборонявся самостійний переїзд бажаних, контролювався соціальний склад переселенців та дотримання правильної організації єврейських колективів, аби вони не мали специфічних особливостей.

Список використаних джерел

1. Беренштейн О. До питання про соціально-професійний склад євреїв України у 20–30-ті роки ХХ століття (теоретико-історичний аспект) // Запорозькі єврейські читання. Випуск 3. – 1999. – С.66–69.
2. Гуцало Л. В. Реалізація переселенської політики щодо єврейського населення на прикладі Волині / Л. Гуцало // Світові війни ХХ століття та історична пам'ять: Збірник наукових праць за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції. – Дніпропетровськ: Інститут «Ткума», 2013. – С.106–112.
3. Гуцало Л. В. Національно-територіальне районування в УСРР (20–30-ті роки ХХ ст.): монографія / Л. В. Гуцало. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 228 с.
4. Гуцало Л. В. Колонізація євреїв Волині на Південь України у 20-і роки ХХ ст. / Л. В. Гуцало // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. Науково-практичний збірник. – 2008. – №1. – С.93–99.
5. Державний архів Житомирської області. – Ф.1024. – Оп.1. – Спр.135.
6. Там само. – Ф.р.326. – Оп.1. – Спр.282.
7. Там само. – Спр.174.
8. Журба М. А. Шестикутна зірка над полем: Життя і смерть єврейського землеколонізатора в Україні (20–30-ті роки ХХ століття): Монографія / М. А. Журба, В. О. Доценко. – К.: МП Леся, 2005. – 230 с.
9. Кантор Я. Єврейське хліборобство на Україні // Більшовик України. – 1928. – №11. – С.39–49; Сапов І. Єврейський національно-територіальний район // Більшовик України. – 1928. – №14. – С.89–102; Шліхтер А. Правда про єврейське переселення (Із звітної доповіді про результати дослідження єврейських колонізаційних висілоків) // Більшовик України. – 1927. – №9. – С.18–33.
10. Радянська Волинь. – 1931. – 15 березня.
11. Рафальський О. О. До питання єврейської сільськогосподарської колонізації Півдня України (спроба історіографічного аналізу) / О. О. Рафальський // Український історичний журнал. – 2000. – №6. – С.67–75.
12. Розовик Д. Ф. Переселенський рух в Україні: друга половина ХХІ ст. – 1930-ті роки: монографія / Д. Ф. Розовик, О. Д. Розовик. – Вінниця: Нілан-ЛТД, 2013. – 406 с.
13. Турченко Ф. Г. Володимир Жаботинський і питання єврейської сільськогосподарської колонізації на півдні України / Ф. Г. Турченко // Міжнародні відносини на півдні України: історія та сучасність. – Запоріжжя, 1993. – С.245–249.
14. ЦДАГО України (Центральний державний архів громадських об'єднань України). – Ф.1. – Оп.20. – Спр.5548.
3. Guccalo L. V. Nacional'no-terytorial'ne rajonuvannya v USRR (20–30-ti roky XX st.): monografija / L. V. Guccalo. – Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2009. – 228 s.
4. Zhurba M. A. Kolonizacija jevrejiv v Volyni na Pivden' Ukraini ny u 20-i roky XX st. / L. V. Guccalo // Visnyk Akademii' pracj i social'nyh vidnosyn Federacii' profspilok Ukraini ny. Naukovo-praktychnyj zbirnyk. – 2008. – №1. – S.93–99.
5. Derzhavnyj arhiv Zhytomyrs'koi' oblasti. – F.1024. – Op.1. – Spr.135.
6. Tam samo. – F.r.326. – Op.1. – Spr.282.
7. Tam samo. – Spr.174.
8. Zhurba M. A. Shestikutna zirka nad polem: Zhyttja i smert' jevrejs'kogo zemleoblashtuvannya v Ukraini (20–30-ti roky XX stolittja): Monografija / M. A. Zhurba, V. O. Docenko. – K.: MP Lesja, 2005. – 230 s.
9. Kantor Ja. Jevrejs'ke hliborobstvo na Ukraini // Bil'shovyk Ukraini ny. – 1928. – №11. – S.39–49; Sapov I. Jevrejs'kyj nacional'no-terytorial'nyj rajon // Bil'shovyk Ukraini ny. – 1928. – №14. – S.89–102; Shlihter A. Pravda pro jevrejs'ke pereselelnja (Iz zvitnoi' dopovidj pro rezul'taty obsliduvannya jevrejs'kyh kolonizacijnyh vysilokiv) // Bil'shovyk Ukraini ny. – 1927. – №9. – S.18–33.
10. Radjans'ka Volyn'. – 1931. – 15 bereznja.
11. Rafal's'kyj O. O. Do pytannya jevrejs'koi' sil's'kogospodars'koi' kolonizacii' Pivdnja Ukraini ny (sproba istoriografichnogo analizu) / O. O. Rafal's'kyj // Ukraini ns'kyj istorychnyj zhurnal. – 2000. – №6. – S.67–75.
12. Rozovyk D. F. Pereselelns'kyj ruh v Ukraini ni: druga polovyna XVI st. – 1930-ti roky: monografija / D. F. Rozovyk, O. D. Rozovyk. – Vinnycja: Nilan-LTD, 2013. – 406 s.
13. Turchenko F. G. Volodymyr Zhabotyns'kyj i pytannya jevrejs'koi' sil's'kogospodars'koi' kolonizacii' na pivdni Ukraini ny / F. G. Turchenko // Mizhnacional'ni vidnosyny na pivdni Ukraini ny: istorija ta suchasnist'. – Zaporizhzhja, 1993. – S.245–249.
14. CDAGO Ukraini ny (Central'nyj derzhavnyj arhiv gromads'kyh ob'jednan' Ukraini ny). – F.1. – Op.20. – Spr.5548.

Hucalo L. V., PhD in historical sciences, Associate Professor of the Department of World History, Zhytomyr State University named after Ivan Franko (Ukraine, Zhytomyr), lyudmilagucalo@ukr.net

Resettlement of the Jews of Volyn in the 1930s into the republican and All-Union colonization funds

The realization of the immigration policy of the Jewish population of Volyn in the 1930s was researched. The peculiarities of resettlement are revealed.

In the early 1930s, the resettlement of Jews into a republican colonization fund was not massive, since the land resources of the South of the Ukrainian SSR had actually been exhausted. At this time, the resettlement measures in Birobidzhan in large groups became a priority.

Keywords: resettlement, Jewish population, Volyn, republican and All-Union colonization funds.

* * *

УДК 338.48(477.87)«1939»

Носа Б. М.,

аспірантка кафедри історії України,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(Україна, Ужгород), bohvul@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗАКАРПАТТІ В УМОВАХ УГОРСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ 1939 РОКУ

Розглянуто особливості туристичної діяльності на території Закарпаття в умовах угорської окупації 1939 року. У ході дослідження вивчено наукові праці з проблеми та джерела, серед яких нормативно-правові документи і статистичні матеріали.

З'ясовано, що, починаючи з березня вказаного року, угорська влада розгорнула активну діяльність з інтеграції окупованих земель до туристичного простору Угорщини. Координувало роботу спеціальне туристичне управління, що діяло при Міністерстві торгівлі і транспорту Угорщини. Протягом року ним було здійснено низку заходів щодо вивчення туристичної галузі краю, розробки шляхів її подальшого розвитку, відновлення

інфраструктури. Важливу роль виконували й громадські організації, що опікувались туристичними притулками та займались популяризацією Закарпаття.

У статті охарактеризовано загальну картину туристичної діяльності 1939 року, проаналізовано основні показники літнього сезону, виокремлено ключові проблеми.

Ключові слова: туристична галузь, туристичні маршрути, туристичний потенціал, угорська окупація, Закарпаття.

Туристичний потенціал Закарпаття привертая увагу керівництва усіх держав, у складі яких воно опинялося в той чи інший період. Після двадцятирічного перебування в структурі Чехословацької Республіки та окупації Карпатської України у березні 1939 року край знову стає територіальною частиною Угорщини. Суспільно–політичне та економічне життя переживає чергові трансформаційні зміни. Подібні процеси спостерігаються і в туристичній галузі.

Вже ввечері 18 березня 1939 р. в офіційному інформаційному бюлетені з'являється повідомлення, що «з поверненням русинської землі, крім цінної сировини, ми отримали справжні природні багатства, чудові бальнеологічні комплекси із відомими мінеральними водами (Неліпино, Свалява, Поляна, Ужок, Лумшори), багаточисельні притулки і турбази, місця гірськолижного відпочинку поблизу Рахова, Верецького та Ужоцького перевалів» тощо [13, с. 1]. Протягом наступних місяців угорська влада зайнялась активною інтеграцією окупованих земель до туристичного простору Угорщини.

Особливості управлінської політики нового окупаційного режиму сьогодні представлені багатьма науковими працями, проте туристичний аспект залишається маловивченим. Окремі дослідження з цієї проблематики здійснені Ф. Шандором [3], Ш. Бергхауером [7] та Б. Носою [2].

Виходячи з цього, стаття має на меті вивчення особливостей туристичної діяльності на території Закарпаття в умовах угорської окупації 1939 р.

Протягом 20–30-х рр. ХХ ст. завдяки зусиллям Клубу чехословацьких туристів та за державної підтримки на території Закарпаття спостерігалось значне пошквалення туристичної діяльності: почали функціонувати більше двох десятків туристичних притулків; місця для прийому туристів облаштовувались у будівлях державних установ та закладів гостинності; промарковано майже 1000 км турмаршрутів; вживались численні заходи щодо популяризації потенціалу для активного відпочинку та культурно–пізнавальних екскурсій. Разом з тим, курортна діяльність позначилась певним занепадом, зумовленим руйнівними наслідками I світової війни та румунської окупації, в результаті яких значних пошкоджень зазнали відомі комплекси у Кобилецькій Полянці, Ужку, Неліпині, Вишкові, Солотвині тощо. Активних відновлювальних робіт тут не велося. Після приходу угорської влади цей факт піддавався шквальної критичі та розцінювався як свідомий крок керівництва через наявність всесвітньовідомих чеських та словацьких курортів. Окрім цього, події 1938–1939 рр. призвели до суттєвого пошкодження матеріальних надбань туристичної попередніх двох десятиліть. Перед новою владою стояло завдання пошуку механізмів ефективного використання отриманих цінних ресурсів.

До сьогодні поширеною є думка, що в період 1939–1944 рр. угорська влада сконцентрувала зусилля, в основному, на використанні потенціалу термальних і

мінеральних вод краю для швидкої реабілітації солдат. Проте, таке твердження не відповідає масштабності розгорнутої у 1939 р. діяльності угорського уряду щодо розвитку туристичної галузі Закарпаття.

Координувало роботу в цьому напрямку спеціальне туристичне управління (Országos Magyar Idegenforgalmi Hivatal), що діяло на той час при Міністерстві торгівлі і транспорту Угорщини. Його голова, І. Халлоші (I. Hallóssy), особисто неодноразово відвідував Закарпаття для вивчення реального стану туристичної сфери краю та проведення робочих зустрічей. На них обговорювались актуальні проблеми і програми подальшого розвитку.

Нагальним було питання підготовки до проведення літнього туристичного сезону. Існувала потреба відновлення багатьох інфраструктурних елементів, створення реєстрів закладів гостинності (офіційно діючих і приватних), покращення рівня обслуговування, складання туристичних мап та путівників. Висловлювались і побоювання, що місцеве населення може недружелюбно ставитись до туристів. Вирішення зазначених завдань потребувало залучення широко кола державних управлінців, підприємців, громадських активістів та інших зацікавлених осіб.

Для вивчення перспектив розвитку туризму на приєднаних землях (а це і частина сучасної Словаччини) у червні управлінням організовується кількадесяті робочий виїзд представників 22 міст за розширеним маршрутом, до якого включено й міста Берегово та Мукачево [4, с. 10].

Виконання значної частини обов'язків було делеговано Угорському туристичному об'єднанню (Magyar Turista Egyesület) – громадській організації, заснованій ще у 1891 р. [10, с. 37–38]. Протягом квітня – травня 1939 р. на Закарпатті розпочали діяльність її ужгородська, берегівсько–мукачівська, воловецька, स्वाлявська та боржавська філії [14, с. 1].

Вже 12 квітня 1939 року в розпорядження організації було передано 18 туристичних притулків, що належали раніше Клубу чехословацьких туристів: г. Явірник; пол. Руна (Рівна); г. Плішка; о. Синевир; пол. Плай; с. Скотарське; г. Менчул неподалік с. Драгово; вершина Стеняк між с. Німецька Мокра та Колочава; витокі р. Чорна Тиса на Свидовецькому масиві; пол. Думен; Драгобрат (г. Близниця); г. Говерла; пол. Балцатул (Чорногірський хребет); г. Васкул; г. Межиботоки; потік Квасний неподалік Богдана; г. Піп Іван; м. Рахів (готельний комплекс). Зазначалось, що переважна більшість з них були в занедбаному стані (пошкоджені та пограбовані) [11, с. 334–340]. Звичайно, угорська сторона всю відповідальність за це поклала на січовиків.

Особливий інтерес до відновлення відомого готельного комплексу Рахова проявила будапештська мерія. Завдяки фінансовим вкладенням швидкими темпами його не просто відновили, але й значно розширили. Робота ж гірських притулків налагоджувалась поступово. Відповідно до звітності Угорського туристичного об'єднання, протягом 1939 р. на їх утримання організація витратила 26189 пенге [8, с. 73].

Рупором організації виступав спеціалізований журнал про туризм «Turisták Lapja». На його сторінках протягом 1939 р. з'являлись численні публікації про історико–культурні та природні ресурси, туристичні

маршрути і заклади Закарпаття. Особливо автори відзначали гірські вершини, мінеральні джерела, дерев'яні церкви, Ужгородський та Мукачівський замки, єпископську резиденцію в Ужгороді, Краєзнавчий музей Легоцького у Мукачеві тощо.

До кінця року представники організації видали туристичну карту краю із позначенням різнокольорових маркованих маршрутів, туристично-рекреаційних об'єктів, автомобільних шляхів; організували тури за пільговими цінами; влаштовували покази рекламних фільмів про відпочинок на Закарпатті та інші промоційні заходи, які часто проводились у Будапешті.

Саме столиця Угорщини вважалась важливою ланкою туристичного просування краю. І не тільки завдяки регіональній ініціативі. Так, наприклад, будапештською турорганізацією (Budapesti Turista Egyesület) неодноразово організувались восьмиденні тури до Закарпаття за акційною вартістю [12, с. 3].

Приєдналась до популяризації туристичного потенціалу краю й угорська спілка туристично-інформаційних бюро (Országos Magyar Vendégforgalmi Szövetség). Вже в 1939 р. її представники видали повноцінний туристичний путівник у розрізі Ужгородської, Берегівської та Марамороської округ [6]. У ньому подана детальна туристично-рекреаційна характеристика Закарпаття та запропоновано багато варіантів маршрутів (пішохідних і транспортних). Зазначалось, що довжина маркованих піших стежок сягала 2 тис. км, а одним з кращих позиціонувався семиденний маршрут, що охоплював основні туристичні місцевості краю: Ужгород – Ужок – Ужгород – Мукачево – Берегово (через болото Чорний мочар) – Виноградів – Хуст – Солотвино – Рахів – г. Говерла – Богдан – Дубове – Усть-Чорна – Лопухів – Німецька та Руська Мокрі – Тересва – Буштино – Драгово – Лази – о. Синевир – Міжгір'я – Воловець – Нижні Ворота – Верещий перевал – Свалява – Мукачево. Рекомендовались місця для розміщення, харчування, риболовлі, мисливства, оздоровчого відпочинку. Крім того, актуальна інформація висвітлювалась у періодичному виданні організації «Országjárás».

1939 рік позначився й окремими будівельними роботами. Наприклад, після двадцятирічного простою частково відновлено функціонування солотвинського купелю «Lajos-sósfürdő». При цьому сусідній комплекс («Pável-fürdőház») використовувався лише як казарма для угорських солдатів [17, с. 10]. На околицях Воловця велось масштабне будівництво нового лижного трампліну. Завершальний етап у грудні в рамках робочого візиту проінспектував сам Міністр торгівлі і транспорту Й. Варга [15, с. 1]. Як туристичний об'єкт у цьому населеному пункті розпочав роботу будинок народних промислів. У Рахові запрацював туристичний-інформаційний центр для надання відповідних послуг гостям міста тощо.

Окрім інфраструктурного розвитку, вбачалась необхідність активізації туристичних потоків, зокрема із метрополії. З цією метою державна залізниця (MÁV) з 15 травня по 15 вересня 1939 р. за умови перебування на території Закарпаття не менше 7 днів надавала знижку туристам від 50 до 100% вартості зворотного квитка (з урахуванням кількості кілометрів та диференціацією місських/сільських жителів) [6, с. 11].

Туристським перевезенням сприяла й інтеграція території краю до загальнотранспортної мережі. Так, у 1939 р. державне акціонерне товариство автоперевезень (MAVART) впровадило більше чотирьох десятків регулярних рейсів [6, с. 10], що позитивно впливало на туристичну доступність віддалених локацій, наприклад, Хуст – Синевирська Поляна, Рахів – Богдан, Хуст – Міжгір'я – Торунь тощо. Найбільша кількість рейсів сполучала Мукачево з Ужгородом та Береговим.

Загальну картину туристичної діяльності цього періоду доповнюють спостереження віце-президента Угорського туристичного союзу (Magyar Turista Szövetség) – організації, що виконувала дорадчі функції при уряді. Разом з колегами він відвідав Закарпаття у червні 1939 р. і виділив такі особливості: 1) задовільний стан транспортної системи. Окрім державних рейсів, у більшості населених пунктів можна було замовити автоперевезення за 26 – 30 філерів / 1 км; 2) більшість притулків на той час вже запрацювала і здійснити ночівлю у них можна було за 70 філерів – 1 пенге (переважно на солом'яних матрацах з ковдрою); 3) для бажаючих місцеві мешканці надавали туристичний супровід з організацією проживання, харчування, екскурсій (вартість послуг сягала 5 пенге / 1 день); 4) існувала потреба оновлення угорських карт (наявні були складені ще до I світової війни) та частини маркування маршрутів з вицвілою фарбою; 5) найактуальніша проблема – дефіцит продовольчих товарів. Автор наголошує на тому, що було важко придбати навіть хліб і молочні продукти. Це зумовлювало потребу переносити на значні відстані велику кількість консервів. Також зверталась увага на те, що фактично всі власники готелів, магазинів, закладів харчування, приватних автоперевезень були представниками єврейської національності. Тому з п'ятниці до вечора суботи функціонування цього сектору завмирало [9, с. 341–342].

В цей час на Закарпатті розпочав розгортання розгалуженої мережі промислових підприємств, у т.ч. харчових, магазинів та інших закладів великий угорський кооператив «Hangua». Саме на нього покладались функції налагодження продовольчого обігу. Крім того, в Міжгір'ї кооператив мав однойменний готель, а у Воловці – ресторан.

Незважаючи на наявні проблеми, протягом літнього сезону край відвідали майже 13 тис. туристів.

Як і в чехословацький період, найбільшою популярністю користувався відпочинок у гірській місцевості, меншою мірою – бальнеологія. За даними таблиці 1, переважна більшість (63%) туристів була офіційно зафіксована на Мараморощині. Найчисельніші турпотоки прийняли такі населені пункти, як Рахів (4 тис. ос.), Ясіня (817 ос.), Богдан (777 ос.), Кваси та Усть-Чорна (по 600 ос.). Значно менше гостей краю відпочило на території Берг-Угочанської округи (з них в Поляні – 1600 ос., Воловці – 800 ос.), а найвідвідуванішим в Ужгородській округі був Ужок (480 ос.). При цьому, до уваги брались туристи, що здійснювали тривалий відпочинок (тобто із розміщенням на ночівлі).

41% відпочиваючих були мешканцями Будапешта, 55% – приїжджі з різних регіонів держави, ще 4% – іноземці. За підрахунками туруправління, в результаті туристичної діяльності за літній сезон грошовий обіг

Показники літнього туристичного сезону на Закарпатті в 1939 р.*

Округи	Кількість туристів					Разом	Середня вартість пансіону (пенге)	Обіг коштів (пенге)
	травень	червень	липень	серпень	вересень			
Ужгородська	140	240	405	295	116	1196	3,75	97240
Берег-Угочанська	307	919	1228	872	260	3586	3,67	294186
Марамороська	404	1560	2607	2953	608	8132	4.02	761100
Разом	851	2719	4240	4120	984	12914	3.81	1152526

* дані розраховані автором на основі архівних матеріалів Всеугорського управління по туризму в Закарпатті [1, арк. 1, 4, 7].

склав понад мільйон пенге. Згідно із коментарями до даних, установа позитивно оцінювала такі показники.

Восени туристичне управління вказувало на необхідність вирішення таких першочергових завдань: створення місцевого відділу; відновлення притулків (потребувало 80–150 тис. пенге); формування єдиного реєстру приватного житла, що здається в оренду (30–50 тис. пенге); покращення готельного обслуговування (майже 100 тис. пенге) [5, с. 6].

Перед початком зимового сезону в Ужгороді було представлено довгострокову програму розвитку лижного туризму на території краю. Проект передбачав впорядкування і маркування лижних трас, розширення поблизу них мережі туристичних притулків та інших закладів розміщення, будівництво трамплінів [14, с. 1]. Офіційно затверджено й уповноваженого представника управління в Закарпатті. Ним став уродженець м. Тячів, науковець й політичний діяч Б. Подані-Гуляш, котрий займав посаду до квітня 1941 р.

Таким чином, інтерес до освоєння туристичного потенціалу краю з боку угорської влади був очевидним. Окупація трактувалась як «повернення» Закарпаття і передбачалося, що воно стане частиною держави безповоротно. Протягом 1939 р. було вжито низку заходів щодо вивчення стану туристичної галузі та вирішення найнагальніших проблем; розробки стратегічних програм з довгостроковими перспективами. Передвоєнні процеси призупинили їх втілення, а вивчення того періоду потребує окремого дослідження.

Список використаних джерел

1. Державний архів Закарпатської області. – Ф.1133. – Оп.1. – Спр.10. – 10 арк. // Derzhavnyy arhiv Zakarpats'koi oblasti. – F.1133. – Op.1. – Spr.10. – 10 ark.
2. Носа Б. М. Активізація туристичної діяльності на Закарпатті у 1939 році / Б. М. Носа // Соціально-гуманітарні науки та сучасні виклики. Матеріали II Всеукраїнської наукової конференції. 26–27 травня 2017 р., м. Дніпро. Частина I. – Дніпро: СПД «Охотнік», 2017. – С.106–108. // Nosa B. M. Aktyvizacija turystychnoi' dijali'nosti na Zakarpatti u 1939 roci / B. M. Nosa // Social'no-gumanitarni nauky ta suchasni vyklyky. Materialy II vseukrai'ns'koi' naukovoi' konferencii'. 26–27 travnja 2017 r., m. Dnipro. Chastyna I. – Dnipro: SPD «Ohotnik», 2017. – S.106–108.
3. Шандор Ф. Ф. Становлення туристичної галузі в Закарпатті: історичний аспект / Ф. Ф. Шандор // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія: Географія. Землеустрій. Природокористування. – Ужгород: Goverla, 2013. – Вип.1. – С.183–189. // Shandor F. F. Stanovlennja turystychnoi' galuzi v Zakarpatti: istorychnyj aspekt / F. F. Shandor // Naukovyj visnyk Uzhgorods'kogo nacional'nogo universytetu: Serija: Geografija. Zemleustrij. Pryrodokorystuvannja. – Uzhgorod: Goverla, 2013. – Vyp.1. – S.183–189.

4. A felszabadult Felvidék ... // Magyar Országos Tudósító. – Budapest, 1939. – XXI évf. – 127 szám. (junius 2) – old. 10.

5. Az Országos magyar ... // Magyar Országos Tudósító. – Budapest, 1939. – XXI évf. – 289 szám. (november 14) – old. 6.

6. Az utas könyve: magyar utazási kézikönyv és utmutató: Kárpátalja részletes ismertetője / Szer. Kaffka Károly. – Budapest: Az Országos Magyar Vendéghforgalmi Szövetség, 1939. – 77 old.

7. Berghauer S. A turizmus mint kitérés pont Kárpátján (?) (Értékek, remények, lehetőségek Ukrajna legnyugatibb megyéjében) / S. Berghauer. – Pécs, 2012. – 214 old.

8. Egyesületi élet // Turisták Lapja. – Budapest, 1940. – LII évf. – old. 73–74.

9. Faragó F. Kárpátaljai tapasztalatok // Turisták Lapja. – Budapest, 1939. – LI évf. – old. 341–342.

10. Jellinek J. A magyar természetjárás története / J. Jellinek. – Budapest, 1939. – 117 old.

11. Kárpátalja turistamenedékházai // Turisták Lapja. – Budapest, 1939. – LI évf. – old. 334–340.

12. Magyar Országos Tudósító. – Budapest, 1939. – XXI évf. – 189 szám. (augusztus 4) – old. 3.

13. Magyar Távirati Iroda. – Budapest, 1939. – 40 kiadás. – március 18. – 1 old.

14. Magyar Távirati Iroda. – Budapest, 1939. – 14 kiadás. – november 12. – 1 old.

15. Magyar Távirati Iroda. – Budapest, 1939. – 9 kiadás. – december 28. – 1 old.

16. Magyar Távirati Iroda. Sportkiadás. – Budapest, 1939. – 1 kiadás. – május 26. – 1 old.

17. Medgyessy P. Gyertyánliget Kabola Polyána / P. Medgyessy // Nyírvidek szabolcsi hirlap. – Nyiregyháza, 1940. – VIII évf. – 96 szám (április 27). – old. 10.

Nosa B. M., rest graduate student, Department of history Ukraine's, Uzhhorod National University (Ukraine, Uzhhorod), bohvul@gmail.com

The features of tourist activity in Transcarpathia in the conditions of the Hungarian occupation of 1939

The article deals with the features of tourism activity in the Transcarpathian region in the conditions of the Hungarian occupation of 1939. In the course of the study, scientific works on the problem and source were studied, among which regulatory documents and statistical materials.

It is stated that since March this year, the Hungarian authorities have launched active activities to integrate the occupied lands to the tourist area of Hungary. The special tourist management that operated under the Ministry of Trade and Transport of Hungary coordinated work in this direction. During the year, it has carried out many activities to study the tourist industry of the region, to develop ways to further its development, and to restore infrastructure.

An important role was played by public organizations that took care of tourist havens and popularized Transcarpathia.

The article describes the general picture of tourism activity of 1939, analyzes the main indicators of the summer season and outlines key issues.

Keywords: tourism industry, tourist routes, tourist potential, Hungarian occupation, Transcarpathia.

* * *